



The Impact of Self-esteem on the Economic Empowerment of Women in Tehran

Nasraneh Zolfaqari^{1*}, Mehdi Mokhtarpour²

1. Ph.D. in Sociology, Lecturer at Applied Science University, Tehran, Iran. (Corresponding Author) nasranehz32@gmail.com
2. Assistant Professor, Department of Sociology, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Mehdi.mokhtarpour@gmail.com

Article Info	ABSTRACT
Article type Research Article	Introduction: Cities have long served as centers of civilization and human interaction, attracting the attention of scholars and thinkers throughout history. With the advent of Islam, the concept of Islamic city planning emerged within a theistic and divine framework, prompting Islamic thinkers to develop diverse theories regarding the structure and essence of cities. Among these, the perspectives of Ibn Khaldun and Suhrawardi stand out, each offering distinct insights into the foundations of Islamic urbanism.
Article history Received: 24 July 2025 Accepted: 23 August 2025 Published: 25 August 2025	Objective: This study aims to provide a comparative reading of the theories of Ibn Khaldun and Suhrawardi on Islamic urban planning, analyzing the physical and metaphysical dimensions of the city from their respective viewpoints.
Keywords: Economic empowerment, women's empowerment, self esteem.	Method: Using a descriptive-analytical approach, this research relies on textual analysis of primary philosophical and sociological sources to extract and compare the key components of Islamic urbanism as envisioned by both thinkers.
	Findings: The study reveals that Suhrawardi approaches the city from a spiritual and illuminative perspective, viewing it as a manifestation of the imaginal world and divine light. In contrast, Ibn Khaldun adopts a more empirical and historical stance, emphasizing the social, economic, and physical aspects of urban life.
	Conclusion: Increasing self-esteem can help improve people's capabilities and performance, helping them achieve goals and achieve greater success. Women with high self-esteem may make the best decisions in their economic lives and take advantage of opportunities for their personal and social development, while women with low self-esteem have a pessimistic belief in personal development.

Cite this article: Zolfaqari, N., Mokhtarpour, M. (2025). The Impact of Self-esteem on the Economic Empowerment of Women in Tehran. *Journal of Sociological Studies of Sustainable Development*, 1(3), 33-46.



©The Author(s). Publisher: West Tehran Branch

تأثیر عزت نفس بر توانمند سازی اقتصادی زنان شهر تهران

نسرانه ذوالفقاری^{۱*}، مهدی مختارپور^۲

۱. دکتری جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، مدرس دانشگاه علمی کاربردی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) nasranehz32@gmail.com
۲. استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران Mehdi.mokhtarpour@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله پژوهشی	مقدمه: زنان برای کسب موفقیت در بخش اقتصادی و رسیدن به توانمندی اقتصادی نیاز به تقویت عزت نفس دارند. مشارکت بالای زنان در نیروی کار با افزایش عرضه کار می‌تواند باعث رشد اقتصادی کشور شود. موضوع توانمند سازی زنان به مثابه یک مفهوم اساسی در تمام رویکردها، در حوزه زنان به ویژه در سال‌های اخیر مورد توجه بسیاری از فعالان حوزه زنان، سازمان‌های دولتی و غیردولتی قرار گرفته است.
تاریخچه دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۰۲ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۰۱ انتشار: ۱۴۰۴/۰۶/۰۳	هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش عزت نفس بر توانمند سازی اقتصادی زنان شهر تهران انجام شده است.
کلیدواژه‌ها توانمند سازی زنان، عزت نفس، توانمند سازی اقتصادی.	روش: جامعه آماری پژوهش، تعداد ۴۰۲ نفر از زنان بین سن ۱۸ تا ۶۰ سال ساکن شهر تهران هستند که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شده‌اند. ابزار پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته است. جهت تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS و از مدل معادلات ساختاری تحت نرم افزار ایموس استفاده شده است.
	یافته‌ها: نتایج حاصل بیانگر این بود که بین شاخص عزت نفس و توانمندی اقتصادی زنان شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد. به این معنی که هر اندازه زنان از عزت نفس بالاتری برخوردار باشند، میزان توانمندی اقتصادی آنان افزایش پیدا می‌کند و بالعکس با کاهش آن، از میزان توانمندی اقتصادی شان کاسته می‌شود.
	نتیجه‌گیری: افزایش عزت نفس می‌تواند به بهبود توانمندی و عملکرد افراد کمک کند و آن‌ها را در رسیدن به اهداف و دستیابی به موفقیت‌های بیشتر یاری دهد. زنانی که از عزت نفس بالا برخوردارند، ممکن است بهترین تصمیمات را در زندگی اقتصادی خود بگیرند و از فرصت‌ها به بهترین صورت برای پیشرفت فردی و اجتماعی خود بهره‌برند و زنان با عزت نفس پایین، اعتقاد بدبینانه‌ای نسبت به توسعه شخصی دارند.

استناد: ذوالفقاری، ن.، مختارپور، م. (۱۴۰۴). تأثیر عزت نفس بر توانمند سازی اقتصادی زنان شهر تهران. *مطالعات جامعه‌شناختی توسعه پایدار*، ۱(۳)، ۴۶-۳۳.



Extended Abstract

Purpose

Considering the undeniable role of women in the economy, as half of the population of any country, it can be said that the more empowered women are, the more they can contribute to the country's economic development. In Iran, the empowerment approach has also attracted the attention of governmental and non-governmental organizations, especially since the 1990s, under the influence of feminist activists and the transformation and paradigm shift in the field of gender and development. Women's economic empowerment means improving or creating and providing conditions that lead to a more prominent role for women in the economy, especially in production. This not only leads to greater use of the potential capacities of the economy, resulting in economic growth, but also is one of the best solutions for combating poverty and improving the livelihoods of society. Self-esteem is a part of an individual's self-concept that includes cognitive, behavioral, and emotional aspects. High self-esteem creates a sense of self-worth and competence in dealing with life's challenges. It can lead to increased women's ability to participate in economic, social, and political activities. Therefore, when women have high self-esteem, they have the power to face difficulties and work to overcome them. In the present study, the main question is "What effect does self-esteem have on the economic empowerment of women in Tehran?" and then the following hypotheses will be proposed: - It seems that there is a significant relationship between women's age and their self-esteem. - It seems that there is a significant relationship between marriage and women's self-esteem. - It seems that there is a significant relationship between education and women's self-esteem. - It seems that there is a significant relationship between women's employment and their self-esteem.

Method

The present study is a quantitative study conducted using a survey method. The sample size of the study was determined to be 402 people. This number was randomly selected using a multi-stage cluster sampling method. The data collection tool was a questionnaire that was developed with closed questions. The validity of the research is of a face type, and Cronbach's alpha method was used to measure its reliability. Descriptive statistics including frequency and frequency percentage were used to describe the data, skewness and kurtosis were used to examine the percentage of normality of the data, and Pearson's correlation coefficient was used to test the hypotheses using SPSS software. The results indicated that there is a significant relationship between self-esteem and economic empowerment of women in Tehran.

Findings

There is a positive and significant correlation between women's self-esteem and their economic empowerment, meaning that the more self-esteem women have, the more their economic empowerment increases, and conversely, as it decreases, their economic empowerment decreases. The results of this part of the research are consistent with the views on self-esteem put forward by William James, Rosenberg, Cooper Smith, and Robbins. According to the obtained beta value, it can be said that self-esteem is higher in women who are in a lower age group than in women who are in a higher age group. Single women also have higher self-esteem compared to married women. Women with higher education have higher self-esteem than women with lower education. And finally Self-esteem of employed women is higher than that of unemployed women.

Conclusion

The economic empowerment of women in Tehran is aimed at increasing their participation in the economy, generating employment opportunities, fostering economic development, and

strengthening household economies. Additionally, it plays a significant role in reducing poverty, enhancing economic growth (through increased production and productivity), and promoting gender equality. This initiative contributes to building a sustainable and vibrant social and economic community. Empowering women is also recognized as a vital element of sustainable development since women are seen as key agents of development; thus, their empowerment is essential for achieving economic development objectives.

Based on the findings of this study and previous research, it can be concluded that the empowerment approach in Iran has been notably shaped by feminist activists advocating for new perspectives centered on agency and emphasizing the significance of women's desires and aspirations in their empowerment over recent decades. These activists have worked tirelessly to challenge traditional norms and promote policies that support women's rights, thereby creating a more inclusive environment that enables women to pursue their goals and aspirations effectively. This ongoing movement has fostered greater awareness and commitment to gender equality within society.

مقدمه

با توجه به نقش انکار ناپذیر زنان در اقتصاد، به عنوان نیمی از جمعیت هر کشوری، می توان گفت هر چقدر زنان از توانمندی بالاتری برخوردار باشند به همان نسبت می توانند در توسعه اقتصادی کشور سهم بیشتری داشته باشند. امروزه در بسیاری از جوامع مساله توانمند سازی اقتصادی زنان یک مساله چالش برانگیز و ضروری برای توسعه اقتصادی تبدیل شده است. در ابتدا و در زمان های گذشته، بحث های توانمند سازی اقتصادی زنان از گفتمان هایی همانند گفتمان تبعیض جنسیتی و مباحث فمینیستی برخوردار بوده، اما با گذشت زمان و حرکت جوامع به سوی توسعه، امروزه گفتمان غالب در موضوع توانمند سازی، گفتمان توسعه و به ویژه توسعه اقتصادی می باشد.

زنان به عنوان یکی از انواع سرمایه های انسانی، تقریباً نیمی از جمعیت در سنین کار هر کشور را تشکیل می دهند مشارکت بالای زنان در نیروی کار با افزایش عرضه کار می تواند باعث رشد اقتصادی کشور شود. زنان از مهمترین مخاطبان و گروه های اجتماعی موثر در فرآیند توسعه به شمار می روند و این بدان معناست که دستیابی به توسعه پایدار بدون مشارکت فعال زنان در تمام عرصه ها امکان پذیر نمی باشد (Gholipour et al., 2009: 14).

به طور کلی و در همه کشورهای جهان زنان در معادلات قدرت در رابطه با تقسیم کار، بهره برداری از منابع موجود و ارزشیابی کار همواره در موقعیت فرودستی قرار داشته اند از نابرابری های بسیاری رنج برده اند از دهه ۱۹۶۰ تلاش های عمده ای در بسیاری از کشورهای جهان و همچنین واحدهای سازمان ملل در جهت کاهش این نابرابری صورت گرفته است و در بسیاری از مکان ها موفقیت هایی حاصل گشت یکی از مهم ترین ایده های بین المللی که برای کاهش و از بین بردن این شکاف ها و نابرابری ها مطرح گردید تحت عنوان توانمندسازی^۱ شهرت یافت این رویکرد به طور عمده در میان روشنفکران و صاحب نظران کشورهای جهان سوم و در حال توسعه رایج گردید و مفهوم آن گسترش و تکامل پیدا نمود (Shadi Talab, 2002: 154). توانمندی به معنای آن است که مردم به سطحی از توسعه دست یابند که به آنها امکان انتخاب بر اساس خواست خود را بدهد. به عبارت دیگر توانمندی یعنی کشاندن کسانی که در بیرون از حوزه تصمیم گیری قرار دارند به درون این حوزه ها. (همان)

در ایران نیز رویکرد توانمندسازی تحت تاثیر فعالان فمینیستی و همچنین تحول و پارادایمی در حوزه جنسیت و توسعه به ویژه از دهه ۱۳۷۰ به بعد مورد توجه سازمان های دولتی و غیردولتی قرار گرفته و برخی از سازمان های دولتی که عمدتاً در حوزه های اجتماعی به ویژه زنان فعال بوده اند به طور مستقل یا با همکاری سازمان ها و کارگزاران بین المللی شروع به تجربه و گسترش ابتکارات توانمندسازی نموده اند (Jabbari, 2005: 264).

توانمندسازی اقتصادی^۲ زنان به معنای بهبود و یا ایجاد و فراهم کردن شرایطی است که منجر به پررنگ تر شدن نقش زنان در حوزه اقتصاد و به خصوص تولید می شود. که این امر نه تنها منجر به استفاده بیشتر از ظرفیت های بالقوه اقتصاد، در نتیجه رشد اقتصادی می شود، بلکه یکی از بهترین راهکارها جهت مبارزه با فقر و بهبود وضعیت معیشت در جامعه است. توانمند سازی اقتصادی دلالت بر کیفیت زندگی مادی بهتر از طریق حفظ زندگی خود و مدیریت زندگی توسط زن دارد. مشارکت اقتصادی زنان، نقش آنها را در تصمیم گیری در ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی افزایش می دهد و مهمترین مزیت این نوع از توانمندسازی بهبود وضعیت اقتصادی خانواده و رهایی از فقر است (Mohammadpour, 2011: 185).

چنانکه فقر اقتصادی یکی از مهمترین نقاط آسیب پذیری های فردی اجتماعی در افراد است و توانمندی اقتصادی را می توان شرایطی عنوان کرد که در آن فرد به یک درآمد پایدار و قابل اتکا رسیده و توانایی بازپرداخت اقساط و پس انداز را دارد.

عزت نفس یکی از عوامل روانی است که توانمندی افراد را تحت تاثیر قرار می دهد. عزت نفس جزئی از خودپنداره فرد است که شامل جنبه های شناختی، رفتاری و عاطفی می باشد و عبارت است از این که فرد چگونه درباره خودش فکر می کند و یا چگونه خودش را ارزشیابی می کند. افراد با عزت نفس بالا به توان تصمیم گیری خود مطمئن بوده و منتظر دستاوردهای موفقیت آمیز هستند. در مطالعاتی که توسط استنک (۱۹۷۲) انجام شده ارتباط متقابل بین عزت نفس و تصور فرد از توانایی خود، مورد تایید قرار

¹ Empowerment

² Economic Empowerment

گرفته است. بدین معنی که اگر میزان عزت نفس کاهش یابد، احساس ضعف و ناتوانی در فرد به وجود می‌آید. برعکس، با افزایش میزان عزت نفس، احساس ارزشمندی و توانمندی در فرد رشد می‌کند و تغییرات مثبتی نظیر پیشرفت، تلاش برای کسب موفقیت، اعتماد به نفس، بلند همت بودن، تمایل به داشتن سلامت بیشتر، لذت بردن از روابط با دیگران و پیش‌بینی مثبت به موفقیت‌های بعدی در او منجر می‌شود. از این رو، عزت نفس یکی از ویژگی‌های شخصیت فرد است که بر ارزشیابی و قضاوت مثبت یا منفی نسبتاً پایدار فرد نسبت به خود دلالت می‌کند. عزت نفس خود تحت تاثیر خودکارآمدی فرد می‌باشد. به اعتقاد بندورا کسانی که عزت نفس بیشتری دارند و به موجب آن از احساس خودکارآمدی بالایی برخوردارند، بر موانع و مشکلات موجود بهتر غلبه می‌کنند (Musick & Mare:2012,475).

عزت نفس بالا باعث احساس خودارزشمندی و کفایت در مقابله با چالش‌های زندگی می‌شود و از این رو، می‌تواند منجر به افزایش توان زنان برای مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی گردد. لذا، وقتی زنان دارای عزت نفس بالا باشند، قدرت رویارویی با دشواری‌ها را داشته و در رفع آنها تلاش می‌کنند.

در پژوهش حاضر سوال اصلی این است که "عزت نفس چه تاثیری بر توانمندسازی اقتصادی زنان شهر تهران دارد" و سپس فرضیه‌هایی به شرح زیر مطرح خواهد شد:

۱- به نظر می‌رسد بین سن زنان و عزت نفس آنان رابطه معناداری وجود دارد.

۲- به نظر می‌رسد بین تاهل و عزت نفس زنان رابطه معناداری وجود دارد.

۳- به نظر می‌رسد بین تحصیلات و عزت نفس زنان رابطه معناداری وجود دارد.

۴- به نظر می‌رسد بین اشتغال زنان و عزت نفس آنان رابطه معناداری وجود دارد.

در خصوص اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش می‌توان بیان نمود عزت نفس از جمله مفاهیمی است که در چند دهه اخیر مورد توجه بسیاری از روانشناسان و پژوهشگران قرار گرفته است. کوپر اسمیت (۱۹۶۷) در تحقیق خود، به این نتیجه رسید که افراد برخوردار از عزت نفس بالا افرادی هستند که با احساس اعتماد به نفس و بهره‌گیری از استعداد و خلاقیت خود به ابراز وجود می‌پردازند و به راحتی تحت تاثیر عوامل محیطی قرار نمی‌گیرند. در مطالعاتی که توسط استنک (۱۹۷۲) انجام شد، ارتباط متقابل بین عزت نفس و تصور فرد از توانایی خود مورد تأیید قرار گرفت بدین معنی که اگر عزت نفس کاهش یابد، احساس ضعف و ناتوانی در فرد بوجود می‌آید و برعکس با افزایش عزت نفس، احساس توانمندی و ارزشمندی در فرد احیاء می‌شود و تغییرات مثبتی چون: افزایش پیشرفت تحصیلی، افزایش تلاش برای کسب موفقیت، داشتن اعتماد به نفس، بلند همت بودن، تمایل به داشتن سلامت بیشتر، لذت بردن از روابط با دیگران و پیش‌بینی مثبت نسبت به موفقیت‌های بعدی در او پدیدار می‌شود. (Biabangard, 1997:56)

زیمرن متغیرهایی مانند خودکارآمدی و عزت نفس را از متغیرهای اثرگذار بر توانمندسازی به ویژه توانمندسازی اقتصادی زنان می‌داند که برای توسعه توانمندسازی باید مورد توجه قرار گیرند. در همین زمینه آلبرت بندورا در نظریه یادگیری اجتماعی بیان می‌دارد افراد در یک نظام علیت سه جانبه (رفتار، محیط و فرد) بر انگیزه و رفتار خود اثر می‌گذارند که از نظر ماهیت می‌تواند فیزیکی، اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی باشد؛ یکی از مفاهیمی که بندورا مربوط به شخص می‌داند خودکارآمدی و عزت نفس است. این متغیرها می‌توانند سبب تسهیل یا منع رفتار شوند؛ بر اساس این نظریه، یادگیری از راه مشاهده رفتار دیگران بسیار مهم است. به عنوان مثال در توانمندی زنان، اگر یکی از زنان بخواهد توانمند شود با دیدن زن توانمند دیگری که توانسته موفقیت کسب کند، می‌تواند زمینه موفقیت خود را سریع‌تر فراهم آورد. همچنین مطابق با نظر بندورا عزت نفس با خودکارآمدی در ارتباط است به گونه‌ای که عزت نفس پایین خودکارآمدی پایین به همراه دارد. افراد با عزت نفس پایین اعتقاد بدبینانه‌ای نسبت به دستاوردهای خود و توسعه شخصی دارند (Bandura, 2001:18).

بسیاری از تحقیقاتی که تاکنون در زمینه توانمندسازی انجام شده است به موضوع توانمندسازی در حوزه "زنان سرپرست خانوار" یا "خانوارهای زن سرپرست" و مسائل پیرامون آن پرداخته‌اند، مفهوم "زن سرپرست خانوار" اغلب با مفاهیم جهت‌داری چون

فقر، نابرابری، خشونت، بی قدرتی و یا اشتغال و درآمد زایی، عدالت اجتماعی و توانمند سازی همراه بوده^۱، و این دسته از زنان نیز به دلیل وضع مادی غیر قابل قبول (از نظر خودشان) و نداشتن هیچ گونه حق انتخابی در مورد وضعیت موجودشان، مجبور به حضور و کار در بیرون از خانه برای کسب درآمد مورد نیاز خود و خانواده شان بوده اند، و توانمندی این زنان، بیشتر معطوف به بعد درآمد زایی و نان آوری بوده و اغلب نیز از سوی مراکز و نهاد های دولتی یا خصوص مورد حمایت قرار گرفته اند.

اما موضوع مورد بحث در پژوهش حاضر، توانمندی اقتصادی زنان به طور عموم یا کلی شامل تمامی زنان در هر طیفی می باشد چرا که بسیاری از زنان مورد مطالعه در این پژوهش کسانی هستند که سرپرست خانوار نیستند و هیچ احساس مسئولیتی در قبال خانواده ندارند اما به دلیل برخورداری از ظرفیت های بالا یا قدرت تصمیم گیری بالا و یا تمایلات فردی قوی همانند عزت نفس بالا، توانمند اقتصادی هستند.

در جامعه پسا مدرن صنعتی با توجه به پیچیده شدن مسایل اجتماعی، لزوم نگاه چند بعدی به توانمندسازی زنان بیشتر نمود پیدا کرده است. سال های اخیر نگرش های جدیدی در رشته های مختلف علوم اجتماعی شکل گرفته است که از چارچوب سنتی و اثبات گرایانه بسی فراتر رفته و در واقع نگرش های جدیدی با محوریت نگاه به عاملیت و نقش انسان و امیال و گرایش های وی در توانمندی زنان مطرح شده و در این دیدگاه ها به زنان به عنوان موجودی متفعل که صرفا به عنوان ابزار تولید و مصرف کننده تلقی می شد، نگریسته نمی شود به همین دلیل جهت پررنگ نمودن و پرداختن به نقش فعال زنان در توانمندی اقتصادی و وقع نهادن به تمایلات فردی زنان در کنار ساختارها، پرداختن به موضوع مورد پژوهش ضروری می باشد. با توجه به نوبا بودن مباحث مربوط به اثر عزت نفس بر توانمندی اقتصادی زنان، پژوهش حاضر را می توان به عنوان نگاهی نو به چگونگی توانمندی اقتصادی زنان دانست که مطالعه داخلی مشابهی که به موضوع عزت نفس درکسب توانمندی اقتصادی با توجه به نقش تمایلات فردی پرداخته باشد، صورت نگرفته است. و این مطالعه امکان دسترسی به نمونه هایی از طیف گسترده زنان را در کلان شهری فراهم می کند که از امکانات بسیار بالایی برخوردار هستند اما در عین حال توسط ساختارهایی نیز محدود شده اند. کلان شهری که به نظر می رسد به عنوان نمونه جدی در جریان تحول گذار از سنت به مدرنیته و بازتاب چنین فرآیندی در تجربه زیسته ساکنان آن قابل استناد باشد ضمن آنکه مطالعه موضوع توانمندی اقتصادی زنان در چنین شهری، مانع از گرفتار شدن در تحلیل های قومیتی، زبانی و فرهنگی می شود که ممکن است در سایر محدوده های جغرافیایی وجود داشته باشد.

توانمندسازی زنان یکی از مفاهیم اصلی توسعه است، دلیل تا کید بر توانمندسازی زنان، به این سبب است که زنان بیش از مردان، در معرض فقر و تبعیض جنسیتی قرار دارند و موانع و محدودیت های زیادی بر سر راه تغییر و تحول پایگاه اقتصادی و اجتماعی آنان وجود دارد. به برخی از پژوهش هایی که در ارتباط با موضوع توانمند سازی صورت گرفته است اشاره خواهد شد. ذوالفقاری و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهش خود با عنوان " بررسی نقش تمایلات فردی به مثابه عاملیت بر توانمندی اقتصادی زنان شهر تهران " به بررسی نقش شاخص های عاملیت بر توانمندی اقتصادی زنان پرداخته اند. و با بررسی شاخص های عاملیت به این نتیجه رسیده اند که تأثیرگذارترین شاخص بر گرایش زنان شهر تهران به توانمندی اقتصادی، مربوط به میل به کارآفرینی می باشد. بعد از آن شاخص های عزت نفس، استقلال طلبی، میل به نوآوری و عدم اعتقاد به تقدیرگرایی، رقابت جویی، خودکارآمدی و میل به پیشرفت در رتبه های بعدی تأثیر قرار دارند (Zolfaghari et al. 2025). ترکاشوند فاطمه و فرانک (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی مقایسه ای عزت نفس و خودپنداره در زنان شاغل و غیر شاغل شهر خرم آباد" با هدف کلی مقایسه میانگین های عزت نفس و خودپنداره در زنان شاغل و غیر شاغل انجام داده اند. نمونه مورد مطالعه برابر با شصت نفر در نظر گرفته شد. تعداد زنان شاغل ۶۰ نفر و تعداد زنان غیر شاغل نیز ۶۰ نفر در نظر گرفته شد. ابزار پژوهش شامل: پرسشنامه عزت نفس آیزنگ و پرسشنامه خودپنداره بک است. برای تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه ها از آزمون t مربوط به 2 گروه مستقل استفاده شد. نتایج حاکی از آن است که: بین زنان شاغل و غیر شاغل در میزان عزت نفس تفاوت وجود داشت، یعنی زنان شاغل به دلیل حضور در اجتماع و کسب درآمد، می توانند از عزت نفس بالاتری نسبت به زنان خانه دار برخوردار باشند. (Tarkashvand fatemeh & farank, 2022). مقدس فریمانی و میرترابی (۱۴۰۰) در پژوهشی تحت عنوان "تحلیل مولفه های تسهیل کننده توانمندی

^۱ این مفهوم گاهی به طیفی از زنان که دارای سطح بالای دسترسی و توان مادی هستند نیز اطلاق می شود که در شرایطی چون تجرد یا طلاق قرار دارند (مثل زنان تحصیل کرده دارای مشاغل درآمد زا)

اقتصادی زنان روستایی (مورد مطالعه اعضای صندوقهای اعتبارات خرد زنان روستایی استان سمنان) با هدف شناسایی و تحلیل مولفه های تسهیل کننده توانمندی اقتصادی زنان روستایی در استان سمنان به پژوهش پرداخته اند. نتایج پژوهش نشان داد "اعتماد به توانایی خود در انجام کارها"، "انگیزه و تمایل به کسب درآمد توسط خودم" و "عزت نفس" در رتبه های اول تا سوم مهمترین مولفه های تسهیل کننده توانمندی اقتصادی زنان روستایی قرار داشتند. همچنین، طبق نتایج تحلیل عاملی اکتشافی، مهمترین تسهیل کننده های توانمندی اقتصادی زنان روستایی در شش عامل: بستر فرهنگی جامعه روستایی، مشارکت در فعالیت های اجتماعی و آموزشی، مشارکت های خانوادگی و اقتصادی، دارایی و سرمایه های مشهود و نامشهود، حمایت خانواده و داشتن عزت نفس خلاصه شدند. (Moghodas farimani & Mirtarabi, 2021). حاجی لو و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی تحت عنوان "شناسایی مؤلفه های سازماندهی و توانمندسازی زنان سرپرست خانوار در شهرستان چالدران" با هدف بررسی راهکارهای سازماندهی بانوان سرپرست خانوار و چگونگی توانمندسازی آنها به بررسی مولفه های توانمندسازی پرداخته اند. نتایج نشان داد، «عوامل اجتماعی»، «عوامل اقتصادی» و «عوامل روانشناختی» از اصلی ترین عوامل مؤثر در توانمندسازی زنان سرپرست خانوار هستند. همچنین بیشترین تأثیر مربوط به زیرمؤلفه «عزت نفس» است و زیرمؤلفه های «توانایی بازپرداخت بدهی» و «کسب درآمد» نیز در اولویتهای بعدی قرار دارند. از آنجاکه خودآگاهی ابعاد درونی و بیرونی دارد، تقویت ظرفیت های روحی و اعتماد به نفس زنان سرپرست خانوار باید با مهارت آموزی و افزایش توانایی های تجربی آنها همراه شود تا به سطح مقبولی از توانمندی دست یابند. (Haji Lu et al. 2020). خدري و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی تحت عنوان "تبیین عوامل روانشناختی مؤثر بر توانمندی زنان روستایی (مورد مطالعه: شهرستان لیکک)" به تبیین عوامل روانشناختی مؤثر بر توانمندی زنان روستایی پرداختند. جامعه هدف مطالعه، زنان روستایی شهرستان لیکک از توابع استان کهگلویه و بویراحمد بود. نتایج حاصل از تحلیل مدلسازی معادلات ساختاری نشان داد، متغیر استریوتایپ به صورت مستقیم و منفی و متغیرهای عزت نفس و انگیزه ی پیشرفت به صورت مستقیم و مثبت توانمندی زنان را تحت تأثیر قرار داده اند. (Khedri et al. 2019) ابراهیم پور و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی تحت عنوان "رابطه عزت نفس و نیاز به کسب موفقیت دبیران زن تربیت بدنی شهرستان بناب" به بررسی رابطه بین عزت نفس با نیاز به کسب موفقیت و ابعاد فرعی چهارگانه آن (مسئولیت پذیری، رقابت جویی، سخت کوشی و هدف مداری) و نیز بررسی تفاوت میزان این متغیرها در گروه های سنی مختلف و نیز دبیران زن متاهل و مجرد می پردازد. نتایج تحقیق حاکی از آن است که بین عزت نفس و نیاز به کسب موفقیت و ابعاد چهارگانه آن شامل مسئولیت پذیری، رقابت جویی، سخت کوشی و هدف مداری دبیران زن تربیت بدنی شهرستان بناب رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد. بین عزت نفس گروه های سنی مختلف و نیز دبیران زن تربیت بدنی متاهل و مجرد تفاوت معنی داری وجود دارد. (Ebrahimpour et al. 2015) گانسان (۲۰۲۳) در پژوهشی تحت عنوان "توانمندسازی نیروی کار زنان: مطالعه ای روی زنان کارگر خانگی" مشکلات، شرایط کاری و حقوق کارگران خانگی هند را مورد بحث قرار داده و بر حقوق آنها برای حمایت تأکید می کند و بر لزوم اذعان به وجود و مهارت های کارگران خانگی تأکید کند (Ganesan, 2023). کارماکار (۲۰۲۳) در پژوهشی تحت عنوان "توانمندسازی و توانمندسازی زنان - یک مبنای نظری" به توانمندسازی زنان و اهمیت آن در جنبه های مختلف مانند آموزش، رهبری، تصمیم گیری، خودباوری پرداخته است. این گزارش بیان می کند از برجسته ترین ویژگی های انسان های موفق و افراد خلاق، داشتن عزت نفس و احساس خود ارزشمندی بسیار بالاست. (Karmakar, 2023). بایسا و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی تحت عنوان «ماهیت چند بعدی توانمندسازی زنان با تأکید بر بخش اقتصادی به منظور دستیابی به توسعه» ابعاد خانوادگی، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، روانی، سیاسی، قانونی (قانون اساسی) را برای توانمندسازی زنان استخراج نمودند و به علاوه عوامل ویژگی های فردی، آموزش و موسسات غیررسمی را مؤثر بر توانمندسازی قلمداد کرده اند. نتایج نشان دهنده ضعف ابعاد توانمندسازی به ویژه بعد روانی می باشد و مابین توانمندی اقتصادی و سایر ابعاد رابطه قوی وجود دارد (Bayissa et al. 2018). حسین رضا و یاسمین (۲۰۱۹) در پژوهشی تحت عنوان «توانمندسازی زنان: توانمندسازی بنگلادش» ابعاد پویایی، تصمیم گیری، کنترل بر منابع، خودباوری و عوامل مؤثر بر توانمندی زنان را در قالب وضعیت اجتماعی، اقتصادی، دسترسی به رسانه، وضعیت جمعیتی مطرح نمودند. در نهایت این نتیجه گرفته شد که به منظور دستیابی به توانمندی زنان و توسعه پایدار بنگلادش، ارتقای مهارت های زنان، آموزش، فرصت های اقتصادی، خود باوری زنان عزت نفس آنان بایستی تقویت شود (Hossein reza & Yasmin. 2019).

در خصوص مبانی نظری پژوهش با توجه به اینکه پژوهش، دارای دو متغیر است هم به موضوع توانمندی و هم عزت نفس پرداخته شد. یکی از نظریه های مطرح در زمینه توانمندسازی زنان مدل سارا لانگه (۱۹۹۱) است. وی تاکید داشت برابری جنسیتی بایستی موضوع کانونی هرگونه برنامه توسعه ای پیرامون مسائل زنان باشد، و همچنین این نقد را به بخشی از ادبیات نظری موجود در حوزه توسعه وارد می سازد که بسیاری از آنان برابری را با توجه به تقسیم بندی های رایج از بخش های مختلف اقتصاد و جامعه همچون استخدام، تحصیلات، موازین قانونی و معیارهایی مانند این ها تعریف می کنند. به عقیده لانگه این شیوه تحلیلی با تمرکز بیش از حد بر شاخص های مختلفی که در برخی موارد تنها بیانگر ابعاد محدودی از کل حیات اجتماعی هستند، نگاه ها را از نقش مهم برابری بیشتر زنان و مردان در رسیدن به اهداف توسعه باز می دارد. بنابراین لانگه به ارائه مدل مفهومی پنج سطحی با عنوان: رفاه، دسترسی، آگاهی، مشارکت و کنترل می پردازد که می تواند مبنایی برای سنجش میزان توسعه یافتگی زنان در عرصه های مختلف اجتماعی و اقتصادی باشد. (Longwe, 1991:86) نایلا کبیرساز اصلی واژه توانمندسازی را مفهوم قدرت می داند. مفهوم توانمندسازی را مجموعه ای از فرایندها در نظر می گیرد که طی آن افرادی که توانایی دست زدن به انتخاب از آنها دریغ شده است، بار دیگر این توانایی را به دست می آورند. (Kabeer, 2003:15). لین بنت معتقد است توانمندسازی و ادغام اجتماعی به عنوان ابزارهایی جهت تغییر روابط قدرت موجود در جامعه عمل می کنند، به نحوی که نتیجه آن دستیابی به برابری بیشتر در جامعه است. یکی از عناصر اصلی در بیشتر رویکردهای توانمندسازی کمک به فقرا و افراد طرد شده برای به فعلیت رساندن قدرت حاصل از عمل جمعی آنها است. (Bennett, 2002:56)

جیمز^۱ از اولین کسانی است که در مورد عزت نفس نگاشته است به اعتقاد وی آرزوها و ارزشهای انسان نقش اساسی در تعیین اینکه آیا او خود را مطلوب می پندارد یا نه دارند. احساس فرد در این دنیا کاملاً به آنچه می خواهد باشد یا انجام دهد بستگی دارد. (Cooper-smith, 1967)

مید^۲ معتقد بود عزت نفس تا حدی از ارزیابی منعکس شده دیگران ناشی می شود. هیچ انسانی در ارزیابی از خود یک جزیره ی تنها نیست که فقط خودش باشد. او در درون خود آئینه منعکس کننده گروه اجتماعی را حمل می کند. اگر او ارزش زیادی برای خودش قائل است، افرادی در زندگی او بوده اند که با توجه به احترام با او رفتار نموده اند و اگر او خود را دست کم می گیرد افراد مهم دیگر بصورت یک شی با او رفتار نموده اند. تفکر و نحوه ی رفتار افراد مهم کلید اصلی نظریه مید در مطالعه عزت نفس است. (Cooper-smith, 1967)

کوپراسمیت^۳ با تحقیق بر روی نظریه سالیوان بر این باور است که او یکی از اجزاء مهم شخصیت انسان را نظام خویشتن می داند که از طریق رابطه با اشخاص مهم رشد می کند از نظر سالیوان خویشتن منشاء اجتماعی دارد. (Cooper-smith, 1967)

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کمی با روش پیمایشی صورت گرفته است. حجم نمونه پژوهش ۴۰۲ نفر تعیین شده است. این تعداد با استفاده از روش روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای به صورت تصادفی انتخاب شده اند. ابزار جمع آوری داده ها پرسشنامه بوده که با سوالات بسته تدوین شده است. اعتبار پژوهش از نوع صوری و برای سنجش پایایی آن از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. برای توصیف داده ها از آمار توصیفی شامل فراوانی و درصد فراوانی برای بررسی درصد نرمال بودن داده ها از چولگی و کشیدگی داده ها و برای آزمون فرضیات از ضریب همبستگی پیرسون، با نرم افزار SPSS استفاده شده است. نتایج حاصل بیانگر این بود که بین عزت نفس و توانمندی اقتصادی زنان شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد.

¹ James

² Mide

³ Cooper-smith

یافته های پژوهش

الف) تحلیل نتایج آمار توصیفی

توصیف داده ها برحسب گروه سنی نشان داد بیشترین درصد فراوانی، مربوط به گروه سنی (۴۱ تا ۵۰ سال) با $40/3$ درصد و کمترین میزان، مربوط به گروه سنی بالای ۵۰ سال با $8/7$ درصد می باشد. از نظر میزان تحصیلات بیشترین درصد فراوانی، مربوط به گروه کارشناسی با $37/8$ درصد و کمترین میزان، مربوط به گروه سیکل با $0/5$ درصد می باشد. از نظر میزان سکونت در تهران، بیشترین درصد فراوانی، مربوط به گروه (بیشتر از ۱۵ سال) با $77/6$ درصد و کمترین میزان مربوط به گروه (۱ تا ۵ سال) با $5/7$ درصد می باشد. از لحاظ وضعیت مالکیت مسکن، بیشترین درصد فراوانی مربوط به گروه مالکین با درصد $56/7$ و کمترین میزان مربوط به گروه سازمانی با $1/2$ درصد می باشد. از لحاظ وضعیت تاهل بیشترین درصد فراوانی مربوط به گروه متاهل با $64/2$ درصد و کمترین میزان، مربوط به گروه مطلقه با $0/3$ درصد می باشد. از لحاظ سطح تحصیلات همسر بیشترین درصد فراوانی مربوط به گروه کارشناسی با $34/3$ درصد و کمترین میزان مربوط به گروه سیکل با $1/2$ درصد می باشد. از لحاظ تعداد فرزندان بیشترین درصد فراوانی مربوط به گروه (۱ فرزند) با $25/1$ درصد و کمترین میزان، مربوط به گروه بیش از ۳ فرزند با $0/5$ درصد می باشد. از لحاظ میزان درآمد ماهیانه بیشترین درصد فراوانی مربوط به گروه (۱۱ تا ۱۵ میلیون تومان) با $38/3$ درصد و کمترین میزان مربوط به گروه (بیش از ۲۰ میلیون تومان) با $5/7$ درصد می باشد.

ب) تحلیل یافته های استنباطی

در این بخش از پژوهش به پاسخ سوال اصلی و سپس فرضیه های پژوهش پرداخته می شود با توجه به سوال اصلی پژوهش می توان بیان نمود: بین عزت نفس زنان و توانمندی اقتصادی آنان همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد به این معنی که هر اندازه زنان عزت نفس بیشتری داشته باشند، میزان توانمندی اقتصادی آنان افزایش پیدا می کند و بالعکس با کاهش آن، از میزان توانمندی اقتصادی شان کاسته می شود.

جدول ۱: رابطه همبستگی میان عزت نفس و توانمندی اقتصادی در زنان شهر تهران

توانمندی اقتصادی		
$0/316^{**}$	ضریب همبستگی پیرسون	عزت نفس
$<0/001$	سطح معنی داری (p-value)	
۴۰۲	تعداد	

نتایج این بخش از پژوهش با نظرات مطرح شده درباره عزت نفس توسط ویلیام جیمز، روزنبرگ، کوپر اسمیت و رایینز همخوانی دارد. رایینز عزت نفس را به همراه چند ویژگی شخصیتی دیگر نظیر قدرت طلبی و سازگاری با موقعیت را به عنوان ویژگی های تعیین کننده رفتار فرد در سازمان نظر می گیرد. از نظر روزنبرگ هر فرد آگاهی هایی در مورد خود دارد، بخش ارزشی این آگاهی ها عزت نفس نام دارد. کوپر اسمیت معتقد است که افراد با عزت نفس بالا تفاوت های زیادی با افراد دارای عزت نفس پایین دارند. افراد با عزت نفس بالا کمتر تحت تأثیر شکست قرار می گیرند، استرس کمتری تجربه می کنند، به انتقادات پاسخ مثبت تری می دهند و احساس کنترل بیشتری بر زندگی خود دارند. آن ها همچنین در برابر فشارهای اجتماعی مقاومت بیشتری نشان می دهند و به توانایی های خود برای دستیابی به اهدافشان اعتماد دارند. جیمز معتقد بود که هر چه موفقیت های فرد بیشتر از انتظاراتش باشد، عزت نفس او نیز بیشتر خواهد بود و برعکس، اگر موفقیت ها کمتر از انتظارات باشد، عزت نفس پایین تری خواهد داشت. این نظریه بیان می کند که عزت نفس می تواند تغییر کند و تحت تأثیر دستاوردها و اهداف فردی قرار دارد.

و همچنین با نتایج پژوهش های کارماکار (۲۰۲۳) حسین رضا و یاسمین (۲۰۱۹)، حاجی لو حمید و همکاران (۱۳۹۹)، خدروی و همکاران (۱۳۹۸)، ابراهیم پور و همکاران (۱۳۹۴)، ذوالفقاری و همکاران (۱۴۰۳) و ترکاشوند و همکاران (۱۴۰۱) مطابقت دارد چرا که اینان نیز در پژوهش های خود بر این باورند که متغیر عزت نفس به صورت مستقیم و مثبت توانمندی زنان را تحت تأثیر قرار می دهد.

در تبیین نتیجه کسب شده می توان چنین مطرح کرد که زنان مورد بررسی معتقدند عزت نفس بالا می تواند به افزایش توانمندی اقتصادی آنان کمک کند این رابطه می تواند در سطح فردی و اجتماعی تأثیر گذار باشد و نقش مهمی در توسعه و پیشرفت جامعه ایفا کند. افرادی که از عزت نفس بالا برخوردارند، معمولاً از مهارت های ارتباطی و اجتماعی بهتری برخوردارند و در مواقع دشوار بهترین تصمیم ها را می گیرند. همچنین، این افراد معمولاً در موقعیت های مختلف با بهره گیری از توانایی های خود به بهترین شکل ممکن استفاده می کنند. به طور کلی، بر اساس تحقیقات انجام شده می توان بیان نمود افزایش عزت نفس می تواند به بهبود توانمندی و عملکرد افراد کمک کند و آن ها را در رسیدن به اهداف و دستیابی به موفقیت های بیشتر یاری دهد. زنانی که از عزت نفس بالا برخوردارند، ممکن است بهترین تصمیمات را در زندگی اقتصادی خود بگیرند و از فرصت ها به بهترین صورت برای پیشرفت فردی و اجتماعی خود بهره ببرند و زنان با عزت نفس پایین، اعتقاد بدبینانه ای نسبت به توسعه شخصی دارند.

فرضیه اول: به نظر می رسد بین سن زنان و عزت نفس آنان رابطه معناداری وجود دارد.

جهت بررسی فرضیه فوق زنان به دو دسته زیر سی سال و بالای سی سال تقسیم بندی شدند. با توجه به مقدار بتای به دست آمده می توان این گونه بیان کرد: در پژوهش حاضر "عزت نفس" در زنانی که در ردیف سنی پایین تری قرار دارند نسبت به زنانی که در ردیف سنی بالاتری قرار دارند، بیشتر هست. سن زنان می تواند تأثیر مهمی بر عزت نفس آنان داشته باشد. به طور کلی، با پیشرفت سن، زنان ممکن است با چالش های جدیدی همانند تغییرات فیزیکی (همانند افزایش وزن، مشکلات سلامتی و...) و تغییرات اجتماعی (همانند تغییر در نقش های اجتماعی خود مثل بازنشستگی و...) مواجه شوند، که تأثیر منفی بر عزت نفس آنان داشته باشد. تاکنون پژوهشی که به طور مستقل و صرفاً به رابطه بین عزت نفس زنان و سن آنان بپردازد، انجام نشده است، اما در پژوهش های انجام شده مرتبط با موضوع "عزت نفس" در بررسی ویژگی های دموگرافیک، به رابطه سن و عزت نفس پاسخگویان به طور ضمنی اشاره شده است و اینگونه بیان شده است که عزت نفس زنان با افزایش سن، کاهش پیدا می کند. ترکاشوند و همکاران و حاجی لو و همکاران در پژوهشی های خود، عزت نفس زنان در گروه های سنی مختلف را مورد بررسی قرار داده اند و به این نتیجه رسیده اند که عزت نفس زنان در گروه های سنی ۲۵ تا ۳۴ سال با گروه سنی ۳۵ تا ۴۵ سال تفاوت معناداری دارد و عزت نفس زنان در گروه سنی پایین تر، بیشتر می باشد.

فرضیه دوم: به نظر می رسد بین وضعیت تاهل و عزت نفس زنان رابطه معناداری وجود دارد.

جهت بررسی فرضیه فوق زنان به دو دسته متاهل و مجرد تقسیم بندی شدند. با توجه به مقدار بتای به دست آمده می توان گفت: زنان مجرد در مقایسه با زنان متاهل دارای عزت نفس بالاتری هستند. در تبیین این نتیجه می توان اینگونه بیان نمود: عزت نفس زنان مجرد ممکن است به این دلیل بیشتر باشد که آنان به تنهایی و بدون وابستگی به یک شریک زندگی به طور مستقل به موفقیت هایی دست یافته اند. نتایج این بخش از پژوهش با پژوهش حاجی لو و همکاران (۱۳۹۹) همسو می باشد چرا که اینان نیز در پژوهش خود اشاره می نمایند که ازدواج تأثیری در افزایش میزان عزت نفس زنان نداشته است. البته باید خاطر نشان کرد که جامعه آماری پژوهش های مذکور همانند پژوهش حاضر، زنان تهرانی بوده اند که در کلان شهری چون تهران زندگی می کنند و تأثیر عوامل و شرایط محیطی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را بر این نتیجه نمی توان نادیده گرفت. چه بسا در برخی از تحقیقاتی که در شهر های دیگر صورت گرفته است و یا با در نظر گرفتن فرضیاتی دیگر (همانند پژوهش مقدس فریمانی و همکاران ۱۴۰۰) به این نتیجه رسیده اند که تاهل در افزایش میزان عزت نفس تأثیر گذار هست. و همچنین ابراهیم پور و همکاران (۱۳۹۴) نیز در پژوهشی که در شهرستان بناب انجام داده اند به این نتیجه رسیده اند که عزت نفس زنان متاهل نسبت به زنان مجرد بیشتر هست.

فرضیه سوم: به نظر می رسد بین سطح تحصیلات و عزت نفس زنان رابطه معناداری وجود دارد.

جهت بررسی فرضیه فوق زنان به دو دسته تقسیم شدند زنان دارای تحصیلات لیسانس و پایین تر و زنان دارای مدرک فوق لیسانس و بالاتر. با توجه به مقدار بتای به دست آمده می توان گفت زنان دارای تحصیلات بالاتر نسبت به زنان دارای تحصیلات

پایین تر عزت نفس بیشتری دارند. از آنجایی که تحصیلات زنان به عنوان یک شاخص با اهمیت در شرایط و موقعیت فردی و اجتماعی آنان محسوب می‌شود می‌توان اذعان داشت که با افزایش تحصیلات زنان، هم باورها و تصورات شان نسبت به توانایی هایشان افزایش می‌یابد و هم دامنه ارتباطات اجتماعی شان گسترده تر می‌گردد و همچنین تحصیلات بالاتر زنان، موجب آگاهی بیشتر و در نتیجه قرار گرفتن آنان در وضعیت اجتماعی - اقتصادی بالاتر و موجب تغییر در افکار و عقاید شان می‌گردد، و همه این عوامل و موارد سبب می‌شود عزت نفس شان نیز افزایش پیدا می‌کند. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش ابراهیم پور و همکاران (۱۳۹۴)، کارماکار (۲۰۲۳) همسو می‌باشد.

فرضیه چهارم: به نظر می‌رسد بین اشتغال زنان و عزت نفس آنان رابطه معناداری وجود دارد.

عزت نفس زنان شاغل بیشتر از زنان غیر شاغل می‌باشد. زیرا زنان شاغل در مقایسه با زنان غیر شاغل دارای مسولیت پذیری و نقش پذیری بیشتری هستند، اشتغال و عدم اشتغال زنان عامل عمده و موثری در تعیین جایگاه آنان در جامعه می‌باشد. علاوه بر وضعیت اشتغال، نوع شغل زنان نیز نقش مهمی را در میزان قدرت زنان و چگونگی نگرش آنان نسبت به خود ایفا می‌کند. نوع شغل از آن جهت اهمیت دارد که با توجه به فرآیندهای موجود در بازار کار، دارا بودن تخصص و مهارت های فنی و تحصیلات عالی در جهت ارتقا و دستیابی زنان به سطح بالا و متوسط اشتغال اهمیتی تعیین کننده دارد. از این رو زنان با داشتن چنین امکانات و منابعی بالطبع از قدرت تعیین کنندگی بیشتر در سازمان ها، نهاد ها و در نتیجه از میزان عزت نفس بالاتری برخوردار می‌شوند. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش ترکاشوند فاطمه و فرانک (۱۴۰۱) و مقدس فریمانی و همکاران (۱۴۰۰) همسو می‌باشد. حلیمه عنایت و منصوره دسترنج (۱۳۸۷) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی رابطه اشتغال زنان با عزت نفس آنان با تاکید بر عوامل جمعیتی" به بررسی متغیر های سن، اشتغال، تحصیلات و تاهل بر روی عزت نفس پرداخته اند که نتایج حاصل پژوهش از مذکور نیز نشان می‌دهد زنان شاغل دارای عزت نفس بالاتری هستند.

نتیجه گیری و پیشنهادات

توانمندسازی اقتصادی زنان در شهر تهران به منظور افزایش مشارکت آنها در اقتصاد، ایجاد فرصت‌های اشتغال، توسعه اقتصادی و تقویت اقتصاد خانواده‌ها انجام می‌شود. این امر به ایجاد یک جامعه اجتماعی و اقتصادی پایدار و پویا کمک می‌کند. و همچنین توانمندی اقتصادی زنان به تقویت اقتصاد خانواده‌ها، ایجاد اشتغال و افزایش نرخ اشتغال و توسعه اقتصادی شهر تهران کمک می‌کند. از آن جایی که پژوهش حاضر با هدف تاثیر عزت نفس بر روی توانمند شدن اقتصادی زنان شهر تهران صورت گرفته است، تنها یک وجه از تمایلات فردی یعنی عزت نفس زنان مورد توجه قرار گرفته است. و درمقایسه ای که بین دو گروه سنی زنان زیر ۳۰ سال و بالای ۳۰ سال صورت گرفت مشخص شد زنان زیر ۳۰ سال در نمونه مورد مطالعه از عزت نفس بالاتری در مقایسه با زنانی که بالای سی سال هستند، برخوردار هستند. و همچنین زنان مجرد در مقایسه با زنان متاهل از عزت نفس بالاتری برخوردار هستند و بر حسب سطح تحصیلات و اشتغال، زنان شاغل و زنانی که دارای تحصیلات بالاتری هستند از عزت نفس بالاتری برخوردار هستند. در این راستا ابراهیم پور و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی که با هدف بررسی رابطه عزت نفس و نیاز به کسب انجام داده اند، موفقیت عزت نفس زنان در گروه های سنی مختلف را مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که عزت نفس زنان در گروه های سنی ۲۵ تا ۳۴ سال با گروه سنی ۳۵ تا ۳۵ سال تفاوت معناداری دارد و عزت نفس زنان در گروه سنی پایین تر، بیشتر می‌باشد. حاجی‌لو و همکاران (۱۳۹۹) نیز در پژوهش خود بر این نکته تاکید دارند که ازدواج تاثیری در افزایش میزان عزت نفس زنان نداشته است. البته باید خاطر نشان کرد که جامعه آماری پژوهش های مذکور همانند پژوهش حاضر، زنان تهرانی بوده اند که در کلان شهری چون تهران زندگی می‌کنند. و در تایید فرضیه سوم و چهارم (تاثیر تحصیلات و شغل بر عزت نفس) می‌توان بیان نمود: نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش های انجام شده توسط کارماکار (۲۰۲۳) همسو می‌باشد، ایشان نیز در پژوهش خود خاطر نشان می‌کند از برجسته ترین ویژگی های انسان های موفق و افراد خلاق، داشتن عزت نفس و احساس خود ارزشمندی بسیار بالاست. که این ویژگی در زنانی که دارای تحصیلات بالا هستند و زنان شاغل بیشتر دیده می‌شود.

بر اساس نتایج پژوهش پیشنهاد های ذیل ارائه می گردد:

- ✓ با توجه به تأثیر عزت نفس بر توانمندی اقتصادی پیشنهاد می شود با ترویج فرهنگ برابری و نشان دادن زنان موفق در جامعه سبب افزایش اعتماد به نفس و در نتیجه افزایش توانمندی آنان شد.
- ✓ نتایج نشان داد هرچقدر عزت نفس در زنان قوی تر باشد توانمندی اقتصادی آنان افزایش پیدا می کند بنابراین لازم است سیاستگذاران به طراحی سیاست هایی بپردازند که نقش ساختارهای محدود کننده که سبب عدم پیشرفت شغلی زنان و عدم توانمندسازی آنها می شوند، را کاهش دهند.
- ✓ در این پژوهش فقط به بررسی نقش عزت نفس بر توانمندی اقتصادی زنان شهر تهران پرداخته شده است، پیشنهاد می گردد در پژوهش های آتی به بررسی نقش سایر ویژگی های فردی نیز توجه شود.
- ✓ ایجاد بسترهای مناسب جهت تقویت عزت نفس در زنان متناسب با سن، میزان تحصیلات، تاهل و وضعیت اشتغال از طریق آموزش های لازم
- ✓ پیشنهاد می گردد مشاوران و مسولان مربوطه به ارائه خدمات مشاوره ایی به زنانی که دارای توانمندی پایینی هستند بپردازند چرا که بسیاری از زنان از نقش فردی خود و تمایلات درونی در توانمندی اقتصادی آگاه نیستند و نیاز به جلسات و مشاوره های انگیزشی دارند تا از حالت منفعل بودن خارج شوند.
- ✓ به منظور بهبود بعد اقتصادی توانمندسازی زنان شهری، تقویت انجمن ها و شبکه های ارتباطی بین زنان، تشویق زنان صاحب کسب و کار به عضویت در انجمن های کارآفرینی زنان و همچنین برگزاری جلسه جهت تبادل اطلاعات و تجربیات

منابع

- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. Annual review of psychology, 52(1), 1-26
- Bayissa W, F.; Smits, J. and Ruben, R. (2018) The Multidimensional Nature of Women's Empowerment: Beyond the Economic Approach, Journal of International Development, 30(4) 661-690
- Bennett, L. (2002). Using Empowerment and Social Inclusion for Pro-poor Growth: A Theory of Social Change. working Draft of Background paper for the Social Development Strategy Paper. Washigton, DC
- Derera, E., Croce, F., Phiri, M. & O'Neill, C (2020). Entrepreneurship and women's economic empowerment in Zimbabwe: Research themes and future research perspectives. The Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa, 16(1), 1-13.
- Ebrahimipour, Y; Esmaili, & Haji Anzahai Z (2015). "The Relationship Between Self-Esteem and the Need for Success of Female Physical Education Teachers in Bonab City" Journal of Women and Family Studies. 28(4). 7-33. (In Persian)
- Ganesan, S (2023) Empowering the women workforce: a study on women domestic workers, The Journal for Russian Law Journal, 11(9)98-124
- Gholipour, A & Rahimian, A. (2009) The relationship between economic, cultural and educational factors and the empowerment of female heads of households, Journal of Social Welfare Quarterly, 11(61), 45-63 (In Persian)
- Hajilo, V; Moghimi, Z & Valizadeh, H (2019). "Identifying the components of organizing and empowering female heads of households in Chaldoran County", Journal of Strategic Studies on Women. 89(4). 95-116. (In Persian)
- HosseinReza, M. and Yasmin, N. (2019) Empowering Women: Empowering Bangladesh, Journal of Women's Studies, 1(1), 15-23 (In Persian)
- Jabbari, H (2005). Community-based approaches to poverty alleviation programs in Iran, Journal of Social Welfare, 5(81), 123-144 (In Persian)
- Karmakar, P (2023) Empowerment and Women's Empowerment – A Theoretical Basis: International Journal for Multidisciplinary Research, 15(3)

- Khedri, K & Yazdanpanah, M (2019). "Explanation of psychological factors affecting the empowerment of women in the study: Likke County", *Journal of Iranian Agricultural Economics and Development Research*.2(51) .329-341. (In Persian)
- Longwe, S. H. (1991) Gender awareness: the missing element in the third World development projec, a Chapter of "Changing Perceptions: Writing on Gender and Development", by Wallace T. & March C: OXFORD
- Moghaddas Farimani, Sh & Mirtorabi, M (2017)."Analysis of the Facilitating Components of Rural Women's Economic Empowerment (Case Study of Members of Rural Women's Microcredit Funds in Semnan Province), *Journal of Iranian Agricultural Economics and Development Research*.52(3),554-567. (In Persian)
- Mohammadpour, A (2011) "Women and the Culture of Poverty" *Journal of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad*, 1(4),. 165-197. (In Persian)
- Musick, K., & Mare, R. D. (2012). Recent trends in the inheritance of poverty and family structure. *Social Science Research*, 35(2), 471-499
- Shadi Talab, Jh (2002), *Development and Challenges of Iranian Women*, Tehran: Qatra Publications.
- Tarkashvand Fatemeh & Frank (2022) A comparative study of self-esteem and self-concept in employed and unemployed women in Khorramabad city, *Journal of New Advances in Behavioral Sciences*.5(81),255-271. (In Persian)
- Zolfaghari, N, Fathi, S & Mokhtarpour, M. (2024). Investigating the role of individual tendencies as an agent on the economic empowerment of women in Tehran, *Journal of Social Psychological Studies of Women*.22(4),117-149, (In Persian)